

A bölcsesség paradoxona: ne bízz magadban!

A bölcsesség témájába bevezető harmadik ige hirdetéshez érkeztünk. Szó volt a „bölcsesség kezdetéről”, amikor megláttuk, hogy a bibliai értelemben vett bölcsesség nem okosság, tanultság vagy szakértelem egy területen, hanem gyakorlati életbölcsesség. Több, mint ész, erkölcs is. A bibliai értelemben vett bölcsesség határozott erkölcsi megfontolással jár együtt. Ugyanakkor, több, mint valamiféle erkölcsi kódex megtanulása, hiszen az élet összetettségében eligazodni nem lehet pusztán erkölcsi útmutatás alapján. A bölcs az, aki harmóniában él a világgal, ahogyan azt – bölcsességre építve – Isten megalkotta. Ezért a bölcsesség kezdete az Úr félelme, ismerete, amint visszatérően hangsúlyozza a Példabeszédek könyve. Másodszor beszéltünk a „bölcsesség magunkhoz öleléséről.” Láttuk, hogy a bölcsesség nyilvános és elérhető, hogy megfedd és szembesít (mert a bolondságot szeretjük), hogy kutatni és keresni kell, végül mégis Isten adja a szívünkbe. A mai szakaszban a bölcsesség lényege áll előttünk, az a lényeg, ami valójában paradoxon: „*Ne a magad eszére támaszkodj... ne tartsd bölcsnek önmagadat.*” Sőt, ehelyett „*bízzál az Úrban teljes szívből.*” Ki a bölcs? Aki nem találja magát bölcsnek, és ezért nem magában, hanem az Úrban bízik.

Igen, a bibliai bölcsesség más, mint ahogy mi arról gondolkodunk. Mi azt gondoljuk, azt tartjuk logikusnak, értelmesnek, hogy ha valaki szert tett a bölcsességre, akkor valami olyan képesség birtokába került, ami által igazán jól él, jó döntéseket hoz, jól irányítja önmagát és az őt körülvevő valóságot. Itt azonban olyan bölcsességgel találkozunk, ami nem abszolút, nem végső, nem egy fix rendszer, amit ha elsajátítunk, végre révbe értünk. A bibliai bölcsesség nem vonakodik arról beszélni, hogy a dolgoknak rendje van, ez a rend megtanulható, elsajátítható, és ha valaki e szerint él, annak élete – általánosságban mondva – hosszú lesz, békés lesz, eredményes lesz. De a világ, mégis, ennél sokkal bonyolultabb. Sőt, Isten, aki a dolgokat kézben tartja, ennél sokkal szabadabb. Ezért a bölcsesség lényege, szíve nem az, hogy tanulj meg a bölcsességet (ami fontos!), hanem az, hogy tanulj meg, ha kell, még a saját eszeddel szemben is, az Úrban bízni. És ezért, ha bölcs akarsz lenni: „*Ne a magad eszére támaszkodj... ne tartsd bölcsnek önmagadat.*” Bízz az Úrban! Lássuk hát először 1. a bizalom szükségességét, majd a 2. a bizalom gyümölcsét, és végül beszéljen hozzánk a textus 3. a bizalom alapjáról és megtalálásáról.

I. A bizalom szükségessége

„*Ne a magad eszére támaszkodj... ne tartsd bölcsnek önmagadat.*” - Miért ne? Továbbá, miféle bizalom az Úrban az, ami arra épül, hogy ne magamban, a magam eszében bízzak? Nem az értelem és a hit leegyszerűsítő szembeállítás ez? Nem éppen azt erősíti meg, ami sokaknak amúgy is kérdés a hittel kapcsolatosan, hogy a kereszténységhez fel kell adni a józan eszt, el kell nyomni az értelmet? Miközben ezek a kérdések jogosan merülnek fel, ne feledjük, hogy a bibliai bölcsék nem értelemellenesek. A Példabeszédek könyve (mint egy ifjaknak szóló kézikönyv az életre) ugyanazt szeretné elérni, amit minden egészséges szülő is: formálódjanak olyan

kompetens emberek, akik megállják a helyüket az életben. A kérdés, amiről beszélünk, az, hogy milyen módon születik az ilyen ember. Erről mást tanít a Biblia, és mást tart korunk.

A mai ideál a független, magabiztos egyén. Éppen ezért, arról, aki nem a maga eszére támaszkodik, aki nem tartja magát bölcsnek, legtöbbünknek a gyenge, bizonytalan, határozatlan ember képe ugrik be. Az a személy, aki képtelen egy döntést meghozni, fél egy irányba elindulni. Aki mindig másokra tekint, hogy azok hogyan teszik, mindig azokat keresi, akik szerinte jól boldogulnak, hogy ezáltal támpontot találjon. De mivel ketten kétféleképpen is jól boldogul(hat)nak, nem kerül közelebb a megoldáshoz. Ha az illető keresztény, bizonytalansága abban is megjelenhet, hogy mindig az Úrról beszél, akinek akaratát keresi. Csak mintha sohasem találná meg... Ő lenne az, aki nem a maga eszére támaszkodik, hanem az Úrban bíz? Legyen most elég nekünk annyit elfogadni, hogy ha az egész Példabeszédek könyvét nézzük, egyértelmű, hogy nem a gyenge, döntésképtelen, elveszett ember áll előttünk, mint követendő példa. A bölcs vezet, kereskedik, dolgozik, gyarapítja a vagyonát, jól szereti a családját – semmiképpen nem gyenge, félénk és határozatlan.

Nézzünk rá egy pillanatra a másik oldalra, ahol azt találjuk, aki „a saját feje után megy.” Természetesen a magabiztos sokkal vonzóbb, mint a határozatlan. A társadalmunk azt értékeli és azt jutalmazza, aki kiharcolja a magáét. Az igazi hős ravasz, ügyes, aki minden helyzetben feltalálja magát és minden bajból kivágja magát. Nem hátrál meg, ha céljai elérésében akadály hárul elé. És ehhez a kitartáshoz, célirányos, elkötelezett előrejutáshoz elengedhetetlen, hogy meg legyen győződve arról, hogy jól teszi, amit elgondolt. Ha a fejébe vesz valamit, bármi áron, de eléri. Ezért sokan irigylik. Mivel azonban nem ritka, hogy céljai érdekében átlép másokon, sokan neheztelnek is rá. Hasonló ehhez az a magabiztos is, akiről – miközben önmagát bölcsnek tartja, és a fenti lendület jellemzi – egész környezete látja, hogy nem jut sehova. Bolondnak tartják, és nem hogy nem irigylik, de kinevetik.

Az egyik oldalon a gyenge, határozatlan, a másik oldalon az ügyes, magabiztos, sikeres. Ezekben a kategóriákban gondolkozva hogyan érthetjük a tanácsot: „*Ne a magad eszére támaszkodj... ne tartsd bölcsnek önmagadat*”?

Salamon azt mondaná, hogy e kettő közül egyik sem bölcs. Mert nem bölcs, aki határozatlan, tétova, és ezt „imádsággal”, Isten akarata keresésével próbálja eltakarni. És nem bölcs az, aki mindig tudja, hogy mit kell tenni, és mindig mindenén átverekszi magát céljai érdekében – még akkor sem, ha látszólag sikeres. A bölcsességről úgy beszélünk korábban, mint a különbségtétel művészetéről. Az a bölcs, aki tudja, hogy *mikor* kell várnia, vagy éppen elengednie célokat, és *mikor* kell küzdenie, és határozottan szembemenni akár sokak véleményével. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a bölcs az, aki tudja, hogy mikor nem kell elindulni, vagy mikor kell valamit feladni, ill. mikor kell erősnek és kitartónak lenni. A bölcs az, aki nem a maga esze után megy – sem abban az értelemben, hogy mivel bizonytalan, mindig egy helyben topog, sem abban az értelemben, hogy mivel határozott, mindig tudja a biztosat. A bölcs sem nem a gyenge, sem nem az erős, hanem az, aki tudja, hogy mikor kell gyengének lenni, tudja, hogy mikor kell erősnek lennie – és képes is mindkettőre. Ehhez pedig el kell jutni a bölcsesség lényegéig, szívéig: „*bizzál az Úrban teljes szívből.*” Most tudjuk feltenni a kérdést, miért szükséges a bölcsességhez ez a teljes bizalom? Hogyan tesz a

bizalom képessé mind gyengének, mind erősnek lenni - a megfelelő helyzetben?
Hogyan segít az Istenben való bizalom a bölcsességben?

"Minden utadon gondoldj rá és egyengetni fogja az ösvényeidet" – folytatja az Ige. Az nem kérdés, hogy az „útjaink” és „ösvényeink”, azaz az életünk, a dolgaink, nem mindig úgy alakulnak, ahogy azt mi szeretnénk, vagy tervezzük. Van, amikor sokkal jobb lesz, mint amit várunk; van, amikor számottevően rosszabb; és van, amikor se nem jobb, se nem rosszabb, csak egészen más, mint amit elképzeltünk. A legtöbben valamit tervezünk, valamit megálmodunk, és ezek egy része megvalósul, egy másik része nem, vagy nem úgy valósul meg, ahogy mi vártuk. Ez olyan tény, amivel nehéz vitatkozni. A Példabeszédek bölcsé a következőképpen látja ezt: *„Az embernek az értelme terveli ki az útját, de az Úr irányítja a járását.”* (16.9) Egy másik helyen: *„Sokféle szándék van az ember szívében, de csak az Úr tanácsa valósul meg.”* (19.21) Azaz azt a tényt, hogy a dolgok nem mindig úgy alakulnak, ahogy tervezzük, ő nem a véletlennek tudja be, nem is az emberi akarat vagy képesség hiányosságának, hanem Isten vezetésének. Ahogy a közmondás tartja: ember tervez, Isten végez.

Mit tesz a bizalom? Elfogadja ezt a tényt, sőt, nemcsak kínosan keservesen elfogadja, hanem belesimul abba, ahogy Isten adja a dolgokat, annak alapján, hogy ő még nálam is jobban tudja, hogy mi a jó. Erre hív a textus: *"Minden utadon gondoldj rá és egyengetni fogja az ösvényeidet."* Azaz az a tény, hogy a dolgok nem úgy alakulnak, ahogy szeretném, elvezethet arra a bizonyosságra, hogy Isten egyengeti az útjaim, és eljuttathat oda, hogy én ennek átadom magam, azaz rábízom magam. A bölcs szerint egy személyes, valóságos és szerető Isten van jelen minden bennünket érő esemény mögött.

Miért van szüksége a magabiztosnak, vagy önfejűnek arra, hogy megtanuljon teljes szívvel bízni Istenben? Mert így lesz képes az elengedésre. Az az ember, aki eddig kétségbeesett, ha valami nem úgy történt, amint tervezte, a bizalom által felismeri, hogy ez így jó. Nem kínos, nem szégyen, és nem katasztrófa, ha nem az lesz, amit én akarok és terveztem. Miért? Mert a terveim már nem azonosak velem. Nem attól vagyok valaki, hogy bármi áron, de megcsináltam. Mert nem a magam esze a végső számomra, hanem az, aki mindeneket a kezében tart és irányít. És ezért tudok elengedni. Tudok harcolni, mert képes vagyok rá, de tudok elengedni, mert már ahhoz is elég erős vagyok. A bizalom bölcsé tesz; felszabadít a különbségtételre.

Miért van szüksége bizalomra a határozatlan, tétova, örök aggódónak? *"Minden utadon gondoldj rá és egyengetni fogja az ösvényeidet."* Ha teljes szívvel bízol Istenben, és tudod, hogy ő egyengeti az útjaidat, akkor megtanulsz dönteni, és felbátorodsz arra, hogy elindulj. Amint bizalom költözik a szívedbe, elengeded a félelmeket, a kontrollt, és képes leszel elköteleződni – egy ügynek, egy személynek, egy munkára, vagy éppen az Úrnak. Nem fogsz toporogni a szívedben azzal, hogy de hogyan merjek elindulni, belevágni valamibe, aminek nem látom nemcsak a végét, de még a következő lépését sem. Tudod, hogy egyengetni fogja előtted az utat.

Miért van tehát szükség e teljes bizalomra az Úrban? Mert csak ezáltal szabadulunk meg saját bolondságunktól, legyen az a gyenge, erőtlen, vagy éppen az erős és határozott bolondsága.

II. A bizalom gyümölcse

Milyen gyümölcse van annak, hogy nem a magunk eszére támaszkodunk, hanem abban bízunk teljes szívvel, aki ösvényeinket egyengeti? Három dolgot nevez meg a szakasz, ezek közül egyről fogok bővebben beszélni: gyógyulás a testnek. A második gyümölcs bőkezűség és bőség: „*Tiszteld az Urat vagyonodból és egész jövedelmed legjavából, akkor bőségesen megtelnek csüreed, és must árad sajtóidból.*” Mivel a pénz, a vagyon gyakran a biztonság forrása az embernek, az, aki az Úrban bíz, másképpen bizonyul a pénzhez. Bőkezűen ad, és közben mindene megvan, ami szükséges. A harmadik következménye annak, hogy az Úrra bízunk az életünket, hogy másképpen viszonyulunk a nehézségekhez: „*Az Úr intését meg ne vesd, fiam, és dorgálását meg ne utáld! Mert akit szeret az Úr, megdorgálja, de mint apa a fiát, akit kedvel.*” Aki abban az Istenben bíz, aki egyengeti ösvényeit, az a nehézségeket úgy éli meg, mint amelyeken keresztül Isten formálja, szeretettel nevelgeti.

„*Gyógyulás lesz ez - (ti. hogy nem a magunk eszében bízunk, hanem az Úrban) – testednek, és felüdülés csontjaidnak.*” Testi, fizikai következményei is vannak e mély bizalomnak, mondja. Hogyan, miért? Két dolgot említek, amelyekről beszél a Biblia.

Az első a jó lelkiismeret és a testi egészség. A rossz lelkiismeret felemészt, nemcsak lelki-érzelmi, hanem testi értelemben is. Az elrontott dolgok feletti mély szomorúság, vagy folyamatos büntudat idővel megbetegít. A zsoltáros tudja ezt, átélte ezt, és ezért így imádkozik: „*Boldog, akinek hűtlensége megbocsáttatott, vétke eltöröltetett. ... Míg hallgattam, kiszáradtak csontjaim, egész nap jajgatnom kellett ... erőm ellankadt, mint a nyári hőségben ... Megvallottam neked vétkeimet, bűnömet nem takargattam. Elhatároztam, hogy megvallom hűtlenségemet az Úrnak, és te megbocsátottad minden bűnömet.*” (Zsolt. 32.1,3,5) Tegyük ez imádság mellé egy másik bölcsmondást: „*tekervényes a bűnös ember útja, de a tisztának az eljárása egyenes.*” (Péld. 21.9) Aki az Úrra bízta az útjait, az nem fog „tekervényes utakon” járni, azaz a bölcsesség megőrzi őt számos olyan helyzettől, amelyet később nem lehet már jóvá tenni. Aki minden áron a maga feje után megy, aki nem tud engedni és elengedni, az összetöri magát, és összetör másokat. Büntudat. Aki soha nem indul el, és nem vág bele semmibe, évek múlva is csak azon fog siránkozni, hogy még mindig nem tett semmit, valamint, hogy milyen lehetőségeket szűrt el. Büntudat. Gyötör, emészt és pusztít. A jó lelkiismeret igenis gyógyulás a testnek, felüdülés, felfrissülés a csontoknak!

A másik a testi egészségünk és a jó alvás kapcsolata. A Példabeszédek könyve szerint a bölcsesség útján ez kíséri: „*Ha lefekszel, nem rettensz fel, hanem fekszel, és édesen alszol.*” (3.24). (Zsoltáros: „*Békében fekszem le, és el is alszom, mert csak te adod meg, Uram, hogy biztonságban élhessek.*” 4.9; ma is mondják: „én nyugodtan alszom...”). Nyugodtan alhat az, aki eddig csak aggódott és görcsölt, hogy mit tegyen, merjen-e elindulni, hiszen ennek végső terhe leszakadt róla, amikor magát az Úrra bízta. És békében fekket le, akiben eddig csak az pörgött, hogy hogyan kerülje meg tekervényes utakon az akadályokat, aki eddig nem volt elég erős elengedni, és még éjjel is a harcait és küzdelmeit vívta azokkal, akik vagy amik akadályozták. Lefekhetsz este, és rábízhatod magad és ügyeid arra, aki akkor is cselekszik és munkálkodik, egyengeti ösvényeid, amikor te nem csinálsz semmit, nem kontrollálsz semmit. A jó alvás pedig szintén „gyógyulás a testnek és felüdülés a léleknek” – kell-e ezt különösen

bizonygatni? Érdekes, hogy éppen a héten jelent meg egy cikk a HVG internetes oldalán egy újabb brit kutatásról, ami az alvás és az egészség összefüggéseit vizsgálta. A kutatók 26 ember vérképlet elemezték. Először egy héten át minden nap 10 órai alvás után vizsgálták, a második vizsgálat pedig egy olyan hét után következett, amikor minden nap 6 órát aludtak. „Az alvási idő részleges megvonása több mint 700 gén tevékenységét módosította” – írja a cikk szerzője, "Egészen drámai változásokat figyeltünk rengeteg és különböző gén működésében" – idézi a szerző a kutatás egyik professzorát. Majd így zárul a cikk: „A tudós elmondta, hogy az érintett területek közé tartozik az immunrendszer, illetve az, hogy az emberi test miként válaszol a sérülésekre és a stresszhatásokra. 'Világosan kiderült, hogy az alvás kritikus fontosságú a test megújulásában és funkcionális állapotának a fenntartásában... Ha nem tudjuk feltölteni a sejteket, illetve a régiókat újjal helyettesíteni, akkor a folyamat degeneratív betegségek kialakulásához vezet' – fejtette ki a professzor.”

(http://hvg.hu/egeszseg/20130226_A_rossz_alvas_dramai_hatassal_van_rank)

Láttuk, hogy miért szükséges az Istenben való mély bizalom. Az is előttünk van, hogy milyen gyümölcse van az életünkben, ha – jó értelemben! – nem a magunk eszében bízunk, hanem Istenre hagyjuk a dolgainkat. Ez kívánatos és vonzó. Ugyanakkor mit tegyünk, ha nem találjuk meg magunkban ezt a mély bizalmat és bizonyosságot? Lehet, hogy vágysz rá, de nincs. Hol találjuk a bizalmat? Hogyan születik ez a mély bizalom?

III. A bizalom megtalálása

Textusunk rámutat a bizalom alapjára: „A szeretet és a hűség ne hagyjon el téged: kösd azokat a nyakadba, írd fel a szíved táblájára.” Mindannyian tapasztalatból tudjuk, hogy a bizalom alapja a szeretet és a hűség. Azaz egy másik ember iránti bizalmunk, ráhagyatkozásunk mindig annak mértéke szerint való, hogy mennyire hisszük, tapasztaljuk, hogy az illető szeret minket és jót akar nekünk. Annak nyílunk meg mélyebben, aki felől nincs kétségünk, hogy hűséges lesz, szeret, és nem él vissza bizalmunkkal. Mi tehát az Isten iránti mély bizalom, ráhagyatkozás kulcsa? Az, hogy meggyőződünk szeretetéről és hűségéről, valamint ezt a meggyőződést, bizonyosságot és tapasztalatot folyamatosan ápoljuk a szívünkben.

Hogyan győződhet meg Isten szeretetéről és hűségéről az, aki nem ismeri őt? Hol lesz nyilvánossá, érthetővé, elérhetővé számunkra ez a bizonyosság? Egy egészen valószínűtlen helyen annak, aki a maga esze után, a maga értelme szerint keresné azt: Jézus Krisztus, Isten Fia a kereszten történő kivégzésében. Tudni szeretnéd, ismerni vágyod Isten irántad való szeretetét és hűségét? Tanulmányozd, ismerd meg, értelmezd, szemléljed Jézus szenvedését és halálát.

Itt látod először is azt, hogy mit jelent valakinek nem a maga eszére támaszkodni, hanem teljesen az Atyában bízni, aki szeret és hűséges – minden körülmények között. Senki sem gondolhatja, hogy Jézus a maga esze és a maga értelme után megy, amikor nem próbál meg minden áron kiszabadulni abból, hogy ellenségei életére törnek. Határozatlan, gyenge, bizonytalan? Nem, hiszen az evangéliumok beszámolóí szerint nem úgy megy a halálba, hogy közben fogalma sincs, mi történik. Magabiztos, erős, határozott a saját esze szerint? Nem, hiszen először azért könyörög Istenhez, hogy elkerülje ezt a végzetet. Miért és hogyan megy a keresztfelé? Úgy, mint

aki szabad, és azért, mert arra bízta útjait, aki egyengeti ösvényeit. Mert annak szeretetére és hűségére tekint, aki az ő mennyei Atyja. És nézd ennek a bizalomnak csúcspontját: „*Atyám, a te kezébe teszem le az én lelkemet! – és ezt mondván meghalt.*” (Lk. 24.46) Ez az abszolút bizalom, szemben a saját értelemmel. És mi a történet vége? Aki egyengeti ösvényeinket, nem feledkezik meg arról, aki őrá bízta magát: a harmadik napon feltámasztja Jézust a halálból.

Gyönyörű példa – de én nem vagyok erre képes, mondod. Nem is kell, nem is lehet. Hiszen nincs meg a szívedben a mély bizalom, ami válasz Isten szeretetére és hűségére. Ahhoz, hogy ez megszülessen, egy további lépés szükséges: felismered és magadhoz öleled azt, hogy Jézusnak ez az útja nem példa, amit utánozni kell, hanem olyan esemény, amely rád nézve történt, amelyben, titokzatos módon, te is jelen voltál. Hiszen az Atya irántad és irántam való felfoghatatlan szeretete és hűsége, hogy a kereszten attól fordul el, aki benne bízunk – hogy helyette és érte azokhoz forduljon oda, akik benne nem bízunk. Mert amikor Jézus végig megy ezen az ösvényen, érted és értem megy végig. Azért képes erre, mert bízunk az Atyában; de azért kell megtennie, mert mi nem bízunk Istenben. És mivel nem bízunk benne, nem engedelmeskedünk neki. És mivel nem engedelmeskedünk neki, bocsánatra és szabadításra szorulunk. És mivel nem tudunk magunknak bocsánatot kieszközölni semmi módon, és mivel nem tudjuk magunkat megszabadítani, eljön az, aki ezt megteszi nekünk és értünk. Ez Isten szeretete irántad. Ez Isten hűsége irántad. Ez az az isteni bölcsesség értünk – ami totális bolondság mindenki szemében, aki nem hisz. Annak azonban, aki hisz, ez a bolondság az egyetlen bölcsesség az életben.

„*A szeretet és a hűség ne hagyjon el téged: kösd azokat a nyakadba, írd fel a szíved táblájára.*” Fogadd el, és engedd, hogy a Szentlélek a szívedbe írja. Felülírja saját bölcsességed az evangélium bolondságával. Meditálj rajta, újra és újra. Ha keresztet hordozol a nyakadban, jelentsen az végre valamit... Ne engedd, hogy eltávozzon tőled az evangélium igazsága. Tartsd szemeidet Jézuson, hogy folyamatosan megújuljon szívedben: Uram, te ennyire szeretsz? Te ennyire kitartó és hűséges vagy velem? Gyönyörködj benne. „*Minden utadon gondold rá (ismerd őt személyesen), és ő egyengetni fogja ösvényeidet.*” ÁMEN!

Lovas András